

УДК 338.001.25 (447)

ПИТАННЯ РЕСУРСНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

І. Михасюк, М. Ваврін

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, пр. Свободи, 18
E-mail: oggyrok@yahoo.com*

*Ресурсна складова економічної безпеки України має найбільш вагоме значення в умовах глобалізаційних процесів, оскільки Україна має значний ресурсний потенціал, але внаслідок збігу несприятливих обставин може його втратити. Основними факторами впливу на ресурсну складову (ресурсну безпеку) в Україні мають газотранспортна система країни та система атомної енергетики, оскільки їх можна визначити як рушійні сили зрушень до покращень ресурсної безпеки України, а отже і загалом економічної безпеки держави.
Ключові слова: ресурсна безпека, економічна безпека, шляхи підвищення енергетичного потенціалу України, підвищення ресурсної безпеки України, атомна енергетика, газотранспортна система, Північний потік, Південний потік, Набукко, Білий потік, Ямал-2.*

В умовах сучасних світових економічних процесів все більше значення посідає питання глобалізації, як рушійної сили, що змінює усталені взаємозв'язки в світових економічних системах. Оскільки економіка України є частиною світової економіки і прагне до все більшої інтеграції у світові економічні процеси, перед нею постають проблеми, які породжує глобалізація. Однією із таких проблем є питання економічної безпеки країни, як ефективний механізм захисту вітчизняної економіки від загроз породжених глобалізацією.

В економічній літературі наводиться багато визначень економічної безпеки країни [1,2,3,4], але на нашу думку найбільш влучним є визначення, за яким економічну безпеку розглядають як взаємопов'язану систему різних рушійних елементів, які в сукупності дають змогу економічній системі захищати власні національні інтереси від зовнішніх і внутрішніх погроз, підтримувати стабільний розвиток суспільства і давати змогу системі до саморозвитку, базуючись на наявних у державі матеріальних і нематеріальних ресурсах.

Одною з найважливіших складових економічної безпеки є ресурсна забезпеченість системи або ресурсна безпека.

Ресурсна безпека країни – це одна з складових економічної безпеки держави, яка забезпечує ефективне використання наявних ресурсів матеріального і нематеріального характеру державою, для досягнення поставлених перед нею стратегічних цілей у гармонійному соціоекономічному розвитку країни.

Для України питання ресурсної безпеки посідає одне з ключових місць у ланцюжку елементів економічної безпеки держави, оскільки вирішення проблем пов'язаних з цією сферою забезпечить розв'язання питань пов'язаних з виробничою, фінансовою, екологічною та військово-економічною складовими економічної безпеки України.

Аналізуючи питання ресурсної безпеки України слід відзначити, що країні у спадок від СРСР дісталася досить розвинена система електростанцій (атомних, гідро- і тепло-), а також розгалужена газотранспортна система. Проте, у наслідок неефективного господарювання впродовж усіх років незалежності України, держава отримала комплекс проблем, які знівеливали всі конкурентні позиції України як енергетичної держави. Ці проблеми можна поділити на дві частини: занепад атомної енергетики країни та неефективне використання транзитного потенціалу газотранспортної системи України.

У світовій практиці атомна енергетика є основним джерелом постачання електроенергії для потреб економіки, оскільки має місце високий показник продуктивності використання атомного палива, який дає найвищу енерговіддачу. Жодне з відомих відновних джерел енергії, не можуть забезпечити таких потужностей, як атомна енергетика, але існують й негативні наслідки використання атомного палива, воно є високорадіоактивним, а отже буде забруднювати навколишнє середовище у разі його захоронення.

Рис. 1 Газотранспортна система України

За період незалежності Україна не спромоглась зробити жодного кроку у напрямку ефективного використання свого атомного потенціалу. Першим деструктивним фактором стала відмова держави від атомної зброї, а отже і від методів виробництва палива, оскільки процеси їх виготовлення однаковими і різняться лише на заключних стадіях. Жодного разу країна не спробувала створити власний цикл збагачення атомного палива, хоча має у своєму розпорядженні технічні можливості і власних високоосвічених в даній сфері науковий потенціал, таким чином країна поставила себе в енергетичну залежність від поставок палива для атомних електростанцій з боку Російської Федерації. Ще однією негативною

тенденцією є передача відходів атомного палива Російській Федерації, за допомогою якого можна збагачувати нове паливо для атомних реакторів.

Вигідне місце розташування України дало їй змогу стати транзитним коридором з Азії до Європи. Через українську територію проходять найбільші газогони, на даний момент часу по території нашої держави проходять три газогони: Дружба, Ямал-Європа, Союз, їх місце розташування і взаємозв'язок з газотранспортною системою Європи можна розглянути на рис.1, через які постачається газ з Росії до Європи. Слід також зазначити, що економіка споживає значні об'єми газу, а не диверсифіковані джерела його постачання фактично поставило у залежність українську промисловість від російських джерел газу. Слід також зазначити, що російсько-українські газові конфлікти 2006 і 2009 років зумовили негативне ставлення до України як держави-транспортера газу.

Дані чинники сприяли погіршенню становища транзитного потенціалу України, що наштовхнуло Європейський Союз шукати альтернативні шляхи постачання газу. Потрібно також враховувати, що ціна транспортування газу Україною є найменшою у світі, а ціна для України російського газу є однією з найвищих в світі, отже можна прийти до висновку, що прибутки, які отримує Російська Федерація від продажу Україні газу допомагають їй будувати газогони в обхід території України. На даному етапі заплановано чотири газогони, які в майбутньому будуть постачати газ до Європи в обхід України, ними є: Північний та Південний потоки, Набукко, Ямал-2 [5,6].

Рис. 2 Газогін "Північний потік"

Аналізуючи дані проекти, слід зазначити, що Північний потік спроектований таким чином, що він уникає території багатьох країн Європи виходячи з території Росії, пролягає нейтральними водами балтійського моря і входить на територію Німеччини, де буде сполучення з уже існуючими газогонами (рис.2).

На противагу Північному потоку, Південний повинен оминати територію України на півдні дном Чорного моря від території Російської Федерації до Болгарії, де пізніше повинен розгалужуватися і прямувати у напрямку Австрії, територією Угорщини, і Італії, територією Греції (рис. 3).

Рис. 3 Газогін "Південний потік"

У проєкті газогону Набукко Європейський Союз використав геополітичне положення Туреччини, намагаючись диверсифікувати джерела постачання газу, він обрав його джерелом дешевий туркменський газ на противагу російському. Даний газолін повинен проходити дном Каспійського моря через і Грузію до Туреччини, звідки через Болгарію і Румунію буде надходити до Австрії (рис. 4). Проте цей проєкт наштовхується на певні перешкоди, такі як вимоги Туреччини, як учасниці проєкту, в яких можна прослідкувати вимоги її всупу до Європейського союзу [6].

Рис. 4 Газогін "Набукко"

Альтернативою Набукко може стати Білий потік, яким планується сполучити гілку газогону, яка пролягає територією Грузії (частина газогону Набукко) по дну

Чорного моря, в обхід Туреччини, з Румунією, або альтернативний варіант, в якому Білий потік сполучає Грузію з Україною, проходить територією Криму - по дну Чорного моря – територією Одеської області, а далі до Румунії. Даний план реалізації газогону "Білий потік" є найбільш вигідним для України в цілому [5].

Рис. 5 Газогін "Ямал-2"

Четвертим варіантом обхідного газогону є проект Ямал-2, який оминає Україну територією Республіки Польщі і сполучається з існуючим газогоном Ямал-Європа в Угорщині (рис. 5). Проте даний проект станом на 2009 рік є зупиненим за ініціативою Республіки Польщі, яка мотивує це економічною недоцільністю, оскільки вже існує аналогічний газолін Ямал-Європа.

Отже аналізуючи усі складові ресурсної безпеки України можна прийти до висновку, що Україна має значний потенціал у даній сфері, але також має хиткі позиції, які не дають їй утвердитися як енергетичної країни.

Враховавши усі вище згадані фактори, ми можемо надати такі рекомендації, що покликані посилити ресурсну безпеку України:

1. Створити власний повний цикл виробництва атомного палива;
2. Використовувати наявні методи використання відходів атомного палива;
3. Денансувати газові домовленості з Російською Федерацією і укласти нові, які б забезпечували економічні інтереси України;
4. Взяти участь в реалізації проекту "Білий потік" і забезпечити його проходження територією України;
5. Сприяти розвитку і впровадженню енергозощаджувальних технологій.

Тільки дотримання даних умов може забезпечити посилення ресурсної безпеки України, яка є складовою економічної безпеки України.

1. Мунтіян В. Економічна безпека України. — К.: Вид-во КВІЦ, 1999.
2. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна та національна безпека України // Економіка України. - 1994.- №2.- С. 51-56.

3. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України // Економіка України,- 1993.- №11.- С. 15-22.
4. Шлемко В., Бінько І. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. — К.: НІСД, 1997.
5. <http://www.unian.net/ukr/news/news-352981.html>
6. Енергетичний саміт ЄС як шанс зменшити залежність від Росії / <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1622783.html>

PROBLEMS OF RESOURCE SECURITY IN UKRAINE

I. Mikhasyuk, M. Vavrin

Ivan Franko National University of Lviv, 79008 Lviv, Svobodu av. 18

E-mail: oggyrok@yahoo.com

Resource component of Ukraine's economic security is most of the great importance in a globalization process, because Ukraine has significant resource potential, but due to the coincidence of adverse circumstances, may lose it. The main factors of influence on the resource component (resource security) in Ukraine's are the system of pipelines and the system of nuclear power because they can be defined as drivers shift to improved resource security of Ukraine, and thus the overall economic security.

Keywords: resource security, economic security, ways to improve the energy potential of Ukraine, the increase resource security of Ukraine, nuclear power, the system of gas pipelines, Nord Stream, South Stream, Nabucco, White Stream, Yamal-2.

ВОПРОС РЕСУРСНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

И. Мыхасюк, М. Ваврин

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

79008 г. Львов, пр. Свободы, 18

E-mail: oggyrok@yahoo.com

В условиях глобализационных процессов ресурсная составляющая экономической безопасности Украины имеет важнейшее значение. Украина обладает значительным ресурсным потенциалом, но может его потерять вследствие стечения неблагоприятных обстоятельств. Основными факторами влияния на ресурсную составляющую (ресурсную безопасность) Украины имеют – газотранспортная система страны и система атомной энергетики, поскольку их можно определить как движущие силы сдвигов к улучшению ресурсной безопасности Украины, а следовательно и экономической безопасности государства в целом.

Ключевые слова: ресурсная безопасность, экономическая безопасность, пути повышения энергетического потенциала Украины, повышение ресурсной безопасности Украины, атомная энергетика, газотранспортная система, Северный поток, Южный поток, Набукко, Белый поток, Ямал-2.